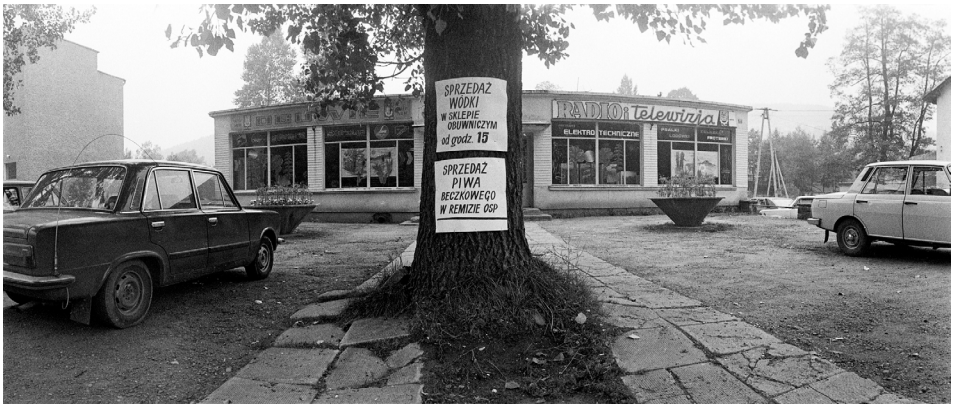
ANDRZEJ BATURO

FOTOREPORTÉR, PUBLICISTA

Bakalařská teoretická diplomová práce

Obor: Tvůrčí Fotografie

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Vladimír Birgus

Oponent: Odb. as. Mgr. Václav Podestát

Adam Hiltawsky

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta
Institut tvůrčí fotografie
Opava, 2009

Za odborné vedení předkládané práce děkuji Prof. PhDr. Vladimiru Birgusovi. Za neocenitelnou pomoc při překladu děkuji Milanu Biegońovi. Za podporu a inspiraci děkuji všem pedagogům Institutu tvůrčí fotografie a všem novým kamarádům, které jsem tady našel.

Děkuji za výjimečnou laskavost, lidský přistup a pomoc při shromažd'ováni materiálů k této práci, osobní vzpomínky, panu Andrzeji Baturovi.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a na základě uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím se zveřejněním práce formou zařazení do Ústřední knihovny FPF SU v Opavě, knihovny Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na internetové stránky ITF.

Adam Hiltawsky

Opava, září 2009

© Adam Hiltawsky

Institut Tvůrčí Fotografie

FPF Slezské univerzity v Opavě

…Zajímal jsem se o všechno, co lze popsat pomocí dokumentární kamery. Existovala nutnost, potřeba, pro nás mimochodem velmi vzrušující, popisovat svět. Komunistický svět nebyl dosud zachycen, lépe řečeno – byl zachycen tak, jak měl vypadat, a ne tak, jak opravdu vypadal. My – a bylo nás hodně – jsme se pokoušeli jej popsat. Bylo to fascinující. Mohlo by se také zdát, že co není popsáno, to jako by neexistovalo. Pokud tedy začínáme popisovat, pak svým způsobem dáváme život.[1]

[1] Fragment z autobiografie Krzysztofa Kieślowského *O sobie*, Danuta Stok, vyd. Znak, Krakov, 1997.

Obsah

I. Úvod 5

II. Nástin dějin fotoreportáže a fotografického dokumentu 6

III. Politicko-společenská situace v Polsku 70. let 13

IV. Cesta do okruhu ITD 15

V. Tvorba 70. let 18

VI. Nejvýznamnější cykly 20

VII. Fotografická galerie B&B 28

VIII. FotoArtFestival 31

IX. Závěr 35

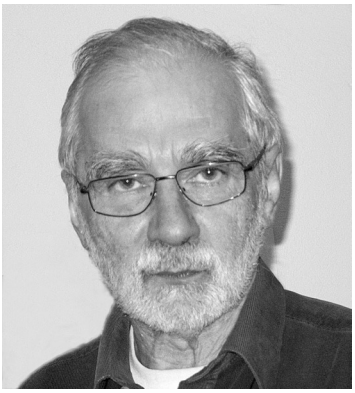
X. Životopis 36

XI. Bibliografie 39

XII. Literatura 43

XIII. Jmenný rejstřík 44

I. Úvod

fot. Bartek Baturo

Jako student ITF stále objevuji nové, zajímavé stránky dokumentární fotografie (fotografického dokumentu). Donedávna jsem si neuvědomoval obsahovou bohatost, odlišnost témat a stylů tohoto fotografického směru. Teprve seznámení se s díly klasiků světového formátu (pedagogy ITF nevyjímaje) způsobilo, že jsem se fotografickému dokumentu začal věnovat hlouběji a nyní je dokument preferovaným směrem mé fotografické tvorby. Díky naprosté souhře okolností jsem měl kdysi příležitost setkat se s fotografem z Bielsko-Bialé – **Andrzejem Baturou**. Zaujala mne jeho tvorba, zvláště ta z období 70. let. Na rozdíl od mnoha zažitých názorů i seriózních tezí, předkládaných lidmi z uměleckého prostředí, líčících poválečnou polskou fotografii hlavně jako tvorbu vesměs experimentální nebo krajinářskou, podařilo se mi objevit fotografický dokument neodlišující se od světových standardů. Ve své práci bych chtěl přiblížit osobnost **Andrzeje Batury**, jednoho z předních fotoreportérů tohoto období v Polsku. Podle mého názoru je postavou významnou, ale dosud málo známou širšímu okruhu společnosti.

II. Nástin dějin fotoreportáže a fotografického dokumentu

Dokumentární fotografie zabývající se hlavně člověkem a společenskými podmínkami, ve kterých žije, je spojením čisté umělecké kompozice s obrovským zaujetím fotografa pro humanistické hodnoty, takové jako je lidská důstojnost, právo na odpovídající životní podmínky, právo na práci a vlastní názor.

Dokumentární fotograf je svědomím současného světa[2]

Od samého počátku vzniku fotografie se její tvůrci snažili dokumentovat život a životní podmínky člověka. Často se soustřeďovali na nejchudší, osudem nejpostiženější vrstvy společnosti. Objevovaly se rovněž obrazy z velmi exotických míst, které byly dílem fotografů cestujících po celém světě. Tyto snímky měly velký vliv na vytváření nového stylu nejen společenské, ale i etnické dokumentace. Šlo hlavně o jasné sdělení informací, bez zbytečného idealizování nebo zkrášlování skutečnosti. Takový přístup k fotografii přijal po roce 1879 americký Úřad pro etnologii a položil tak základ vzniku společenské fotografie konce 19. století. Fotografové vysílaní tehdejšími mocnostmi zachycovali život člověka v koloniích, jeho zvyky, tradice, životní podmínky, dokonce i styl oblékání. Některé z těchto snímků vyjevovaly vnímavému divákovi pravdu o společenských rozdílech a útlaku panujícím v koloniích. Ve stejném období se objevilo i dokumentování dávných lidových zvyků, kterým

[2] Jindřich Štreit – fragment z knihy *Dokumentární fotografie v sociologických projektech*, publikace vydané v rámci projektu *Dvě města – dvě univerzity na hranici*, vyd. galerie *Szara*, Těšín, 2005.

hrozil neodvratný zánik. Již v tehdejší době si někteří fotografové uvědomovali obrovskou hodnotu kořenů své kultury a snažili se ji tímto za každou cenu zachovat pro příští generace.

Idea využít fotografii s cílem zlepšit existenční podmínky se nevyvíjela po dobu existence přesvědčení, že bída je trestem za hříšný život. Teprve změna tohoto kalvinistického přístupu mohla vyvolat nějaké změny.

V období velké krize (30. léta 20. století) se ve Spojených státech dokumentární směr fotografie opět obrodil. Právě toto desetileté období moderních dějin světa charakterizovala velká nezaměstnanost, stávky, zemědělské pohromy a s tím související velká bída obrovské části společnosti. Postupující chudoba na vesnici vyvolala vlny migrace obyvatel z centra Spojených států na západ. Farmáři hledali úrodnou zemi schopnou uživit jejich rodiny. Nespokojenost venkova přinutila prezidenta **F. D. Roosevelta** k vyplácení půjček obyvatelstvu přinucenému stěhovat se za obživou. Mnoho podpůrných programů bylo zaměřeno i na pomoc bezdomovcům ve městech. Nejznámějším a nejrozšířenějším fotografickým projektem tohoto období byl program Farm Security Administration (F.S.A.). Šlo o projekt objednaný a sponzorovaný vládou a federálními úřady. Díky pronikavému pohledu fotografů, jako **Ben Shan**, **Dorothea Langeová**, **Walker Evans** a **Artur Rothstein**, se podařilo soustředit pozornost celé společnosti i vládních činitelů na nejvíce postižené společenské vrstvy. Dalo by se říci, že se autorům tohoto projektu podařilo změnit k lepšímu existenční podmínky (nezřídka velmi tragické) obyčejného, všedního člověka.

Velký vliv na vývoj reportážní fotografie měl technicko-technologický pokrok a s tím úzce související miniaturizace fotografických přístro-

jů, zdokonalování optiky, zvyšování citlivosti fotografického materiálu a vynález zábleskového osvětlení. Velmi významný byl i rychlý vývoj tisku (týdeníků) tisknoucích nejen jednotlivé fotografie, ale celé cykly v podobě několikastránkových příloh. Takovými týdeníky byly např. *Life*, *Look*, *Picture Post, Berliner Illustrierte Zeitung* nebo *Munchner Illustrierte Presse*.

K pionýrům moderní fotoreportáže patří německý fotograf **Felix H. Man,** který vytvořil fotografické eseje o berlínských ulicích, lunaparcích a známých osobnostech. K tomuto směru můžeme zařadit také **Umba (Otto Umbehr)**, který vedle reportáže vytvářel mnoho portrétů ve stylu nové věcnosti.

Dalším významným reportérem a dokumentaristou byl maďarský fotograf **Martin Munkacsi**. Pracoval pro maďarské, později pro německé deníky. Po převzetí moci fašisty emigroval do Spojených států, kde se proslavil jako módní fotograf. Později byl vydán jeho cyklus *Jak žije Amerika*.

Týdeník *Life* se poprvé objevil v roce 1936, bylo to období řady nepokojů v Evropě i celém světě, které později přerostly do různých ozbrojených konfliktů, až nakonec vypukla 2. světová válka. Tou dobou byl Life zaplněn obrazy z bojů v Habeši, Číně, Francii, Itálii, Sovětském svazu nebo na tichomořských ostrovech. Bylo to poprvé, kdy mohli čtenáři z celého světa sledovat aktuální fotografie z nepokojů nebo přímo z boje na různých frontách. Časopis se nezřídka stával bezprostředním svědkem krutosti a smrti. Osobnosti jako **David Seymour**, **Robert Capa**, **Eugene Smith, Lee Miller** a **Bourke-White** jsou natrvalo zapsány do historie ozbrojených konfliktů tohoto období. Další etapou ve vývoji tohoto fotografického směru

bylo založení agentury *Magnum* v Paříži v roce 1947. Jejími zakladateli byli **Henri-Cartier Bresson**, **Robert Capa**, **Dawid Seymour**, **Georgie Rodger**. Jejím hlavním cílem a úkolem bylo poskytovat světovému tisku fotografický materiál ze všech neuralgických míst na zemi. Pro svůj mezinárodní charakter si agentura snažila udržet nezávislost a pro své členy ochranu autorských práv. Později se ke skupině přidali **Eugene Smith, Cornel Capa, Elliott Erwitt, Dennis Stock, Werner Bischof, Ernest Haas, Marc Riboud, Rene Burri, Josef Koudelka, Sebastian Salgado** a mnoho dalších.

Bezprostředně po ukončení 2. světové války se spolu s odstraňováním válečných škod začaly rozvíjet tendence mající za cíl obnovení lidských hodnot. Šlo hlavně o přesvědčení světové společnosti o možnosti vytvoření nového světa bez válek a agrese. Ve stejné době vznikající a široce prezentovaná humanistická reportáž měla rozhýbat a povzbuzovat lidské city čtenářů.

Vyvrcholením humanistické reportáže bylo otevření výstavy *Lidská rodina* v roce 1955, kterou připravil **Edward Steichen**. Představovala seskupení více než pěti set fotografií z celého světa. Díky pečlivému výběru snímků se autorům povedlo zformulovat myšlenku jednotné lidské rodiny. Byl to idealizovaný obraz člověka, zaznamenaný ve svém historickém období.

Po Lidské rodině zorganizoval několik dalších velkých světových výstav **Karl Pawek**. Byly to výstavy *Kdo je člověk*, *Žena*, *Na cestě do ráje* a *Děti tohoto světa*. Tyto výstavy prezentovaly člověka v úplně jiném světle, zvýrazňovaly jeho temné stránky, ba přímo zvířecí instinkty a ponížení. Byla to tvorba zůstávající v úplné opozici ke Steichenovu humanismu. Tyto výstavy můžeme směle označit za fotografickou publicistiku na nejvyšší úrovni.

Přelomové svým přístupem k fotografické reportáži bylo album **Roberta Franka** *Američani*. Obsahovalo materiál, který vznikl během cest po celé zemi. Bořilo vládnoucí stereotyp vnímání Ameriky jako země všedního štěstí. Bylo vytvořeno způsobem popírajícím styl *rozhodujícího momentu* **Henriho Cartiera-Bressona.** Stylově ještě radikálnější byly knihy **Williama Kleina** o New Yorku, Římě, Tokiu a Moskvě nebo některé práce dalšího průkopníka subjektivního dokumentu **Louise Faurera**.

V podobném duchu fotografovala **Arbusová Diane**, která zachycovala americkou marginální společnost, často lidi postižené tělesně i duchovně, lidi marně hledající štěstí a smysl života.

V současnosti vytváří skvělé soubory se společenskou tematikou skupina ve světě velmi oceňovaných litevských fotografů. Jsou to **Romualdas Požerskis**, **Aleksandras Macijauskas**, **Antanas Sutkus**.

K čelným českým fotografům pracujícím pro světové agentury patří **Josef Koudelka** a **Antonín Kratochvíl.**

Klasické fotoreportáži se věnuje také další Čech – **Viktor Kolář.** Je autorem skvělých reportáží z USA, Kanady i z rodné Ostravy.

Jindřich Štreit, Markéta Luskáčová a **Karel Cudlín** patří také k předním představitelům současného světového fotografického dokumentu. **Vladimír Birgus** pak představuje směr tzv. *subjektivního dokumentu*.
Rovněž polští fotografové: **Tadeusz Rolke** (se svými nejznámějšími cykly: *Tady jsme byli.Chasidé, Fischmarkt, Znaki pokuty*), **Zofia Nasierowska**,

Bogdan Dziworski, **Adam Bujak**, **Zofia Rydet**, **Władysław Sławny**, **Konstanty Jarochowski**, **Jan Kosidowski**, **Wiesław Prażuch**, **Bogdan Łopieński**, a v současní době velmi aktivní tvůrci: **Chris Niedenthal**, **Tomasz Tomaszewski, Witold Krassowski, Krzysztof Miller, Mariusz Forecki, Rafał Milach, Andrzej Kramarz, Grzegorz Dąbrowski, Arkadiusz Gola**, **Grzegorz Klatka**, **Filip Ćwik**, **Adam Lach**, **Wojciech Grzędziński**, **Piotr Małecki**, **Łukasz Trzciński**, a také již nežijící **Piotr Szymon**, se také velmi přesvědčivě hlásí k dokumentární fotografii.

*Zajímavým příkladem je již několik let probíhající projekt (**Grzegorz Dąbrowski, Jakub Dąbrowski, Andrzej Górski, Adam Kardasz, Andrzej Kramarz, Rafał Milach, Piotr Niemczynowicz, Paweł Supernak, Piotr Szymon, Łukasz Wołągiewicz**), obsahující již několik tisíc snímků, projekt se jmenuje Ex-Oriente Lux. Unikátní je také projekt **Pawła Grześe**, který v roce 2004 vyfotografoval všechny obyvatele příhraničního městečka Mieleszki, snímky měl vytvořeny fotografickým stylem **Augusta Sander**a. Portrétovaní obyvatelé stáli vyrovnaně před svým domem, záběry byly frontální se čtvercovým formátem. Autor posléze vytvořil zvětšeniny 1×1 m a jejich rozvěšením na ploty v místech fotografování z nich uspořádal výstavu.*

V druhé polovině 70. let se v Polsku objevilo několik neobvykle zajímavých souborů snímků zařaditelných ke směru sociální fotografie. Zásadní událostí shrnující tyto tendence bylo sympozium a doprovodná výstava nazvaná 1. celonárodní přehlídka sociální fotografie, kterou v listopadu roku 1980 v Bielsko-Bialé zorganizoval **Andrzej Baturo**. *Pod pojmem sociální fotografie se ukrývala snaha uchránit před cenzurou obsahy pro tehdejší vládu nepřijatelné. Skutečnost se totiž značně lišila od ob-*

razu Polska šířeného masovými sdělovacími prostředky. Co se týče tohoto směru, tak si myslím, že jej přesně vystihl ***Jerzy Busza****.*[3]

Čím tedy byla „sociologická fotografie"? Zcela jistě můžeme říci, že byla fotograficky absolutně neuvěřitelným, původním polským fenoménem, pomíjivým jako pára. Objevila se někdy po roce 1975 a pak ještě o rok později. Definitivně vymizela v srpnu roku 1980. (…) Ve světě fotografů se seriózním společenským zaměřením se snímky zařazované do směru sociální fotografie stávaly prostě projevem občanského, ale v jistém smyslu i politického postoje.[4]

[3, 4] Zbigniew Tomaszczuk – *Refleksje na temat fotografii dokumentalnej w powojennej Polsce (Reflexe na téma dokumentární fotografie v Polsku)*, umělecký *magazín Forma*t, č. 54, 2008. str. 26-27

III. Společensko-politická situace v 70. letech v Polsku

Po 2. světové válce ztratilo Polsko vlivem Sovětského svazu svou suverenitu a nové politické uspořádání země vycházelo ze sovětského komunismu. V čele státu stojící Władysław Gomułka od roku 1956 stále více ztrácel podporu společnosti, kterou se mu podařilo předtím získat na úkor omezování osobních svobod, brzdění růstu životní úrovně, vyvolávání konfliktů s církví, mládeží, studenty, kulturním světem i pracujícími. V roce 1970 odstoupil a novým vedoucím strany se stal Edward Gierek. Ten zvýšil díky značným zahraničním půjčkám platy a podporoval růst produkce konzumního zboží. Tato politika sice měla širokou podporu, ale stejně také brzy zkolabovala, protože se nepodařilo pokrýt narůstající zadlužení země.

Polsko tohoto období bylo podle oficiální propagandy ve všech směrech úspěšnou zemí plnou spokojených pracujících, překročených norem ve stavebnictví a průmyslu, usmívajících se dětí ve slušivých uniformách, šťastných žen s karafiáty v rukou nebo předáků na obrovských portrétech hrdě sledujících pracující lid ve městech a na vesnicích.

Při pohledu z druhé strany shledal i nepříliš bystrý pozorovatel úplně jinou skutečnost. Systém panující v zemi deklaroval rovnost všech obyvatel. Normálně to tak bylo – všichni měli stejně, tedy stejně málo, přičemž skupina soustředěná okolo rozbujelého stranického aparátu využívala mnoha obecně nedostupných požitků. Politika drancování, zadlužování země, čerpání nekonečného množství zboží a prostředků směřujících na východ z domácího trhu

za účelem podpory bratrského sovětského národa se blížila svému zenitu. Politické represe, cenzura, omezení svobody tisku, televize a rádia, konflikty s církví, chybějící nezávislé odbory, totální izolace země od zbytku Evropy či světa, to byly každodenní podmínky v Lidovém Polsku.

A všechno jen proto, *aby byl lidský život lepší a bohatší* – jak hlásalo jedno z oficiálních hesel často se objevujících na transparentech a nástěnkách. Tento zvláštní dualismus reality vyvolával často úsměvné nebo zábavné situace. Polská společnost vytvořila jako svou obrannou reakci mnoho tzv. bezpečnostních ventilů. Vznikaly skvělé kabaretní soubory, hudební festivaly atd.

…byli jsme nejveselejším barákem východního bloku…[5]

Role umělce v tomto zkomplikovaném a vylhaném světě byla zvlášť obtížná a složitá. Většina lidí se snažila nějak *vyhovět* systému, aby mohli spokojeně žít a pracovat. Jen nemnozí cítili historické poslání a ve shodě se svým svědomím naprosto vědomě zkoušeli obecnou realitu komentovat. Vyžadovalo to neobyčejnou odvahu, odstup a střízlivost pohledu. Díky jejich odhodlání mají současné generace možnost poznat celou pravdu o tom, jaké to tehdy doopravdy bylo.

[5] Výrok Jerzyho Lewczyńského, osobní rozhovor, Bytom, leden roku 2009.

IV. Cesta do okruhu ITD

Andrzej Baturo se narodil roku 1940 ve Vilniusu v rodině intelektuálů – matka vystudovala romanistiku a otec byl důstojníkem polské armády. Období válečných zmatků prožil ve Vilniusu, odkud byli v roce 1945 evakuováni do Polska. Novým domovem se jim stal Olsztyn, kde maturoval na gymnáziu. V tomto období se začal projevovat jeho zájem o fotografii, vytvářel první snímky rodiny, přátel a okolí, ve kterém bydlel. Ve stejném období pracoval jeho bratranec jako profesionální fotograf ve Varšavě, kde fotografoval pro Centrální fotografickou agenturu – CAF, dále byl členem Svazu polských uměleckých fotografů – ZPAF, a byl přitom plně oddaný myšlenkám Mezinárodní federace fotografického umění – FIAP. Oba si navzájem psali dopisy, **Andrzej Baturo** mu posílal svoje snímky a jeho bratranec mu je hodnotil, popisoval chyby a pak posílal zpět. Obvykle se však v těchto záležitostech vůbec neshodli.

Po určité době se **Andrzej Baturo** kvůli studiu přestěhoval do Varšavy. Byl přijat na fakultu chemie Varšavské technické univerzity. Velmi brzy však zjistil, že vybraný obor studia jej vůbec nezajímá a na hodinách se přímo trápí.

Přihlásil se na kurz reportážní fotografie vedené **Witoldem Dederkem** a organizované Varšavským fotografickým sdružením. Zde objevil tajemství klasické fotoreportáže a také potkal mnoho zajímavých lidí. Tehdy vznikly i jeho první cílevědomé reportážní fotografie. Vyhrál soutěž zorganizovanou na závěr kurzu a ještě více se upevnil ve svém rozhodnutí věnovat se fotografii.

Ve svých dvaceti letech konečně opustil školu a oženil se s kamarádkou z ročníku. Otec – předválečný důstojník – jeho situaci komentoval krátce a mužně: *Pamatuji si, co mi tehdy otec řekl – Poslouchej! Zakládáš rodinu, tak ji musíš uživit.*[6]

Přestěhoval se i se ženou do Olsztyna, kde bydleli spolu s jeho rodiči. Začal intenzivně pracovat. Jako redaktor psal pro deníky *Nasza Wieś* a *Głos Olsztyński*. Stále častěji také pro potřeby místního tisku fotografoval.

Vytvořil svůj první ucelený soubor *Motokross*, za který získal ocenění na soutěži novinářské fotografie. Bylo to pro něj velmi důležité ocenění a svým způsobem i zlomový bod jeho fotografické kariéry.

Ve stejném období spolupracoval na vzniku Warmińsko-Mazurského fotografického sdružení v Olsztyně a snažil se vstoupit do ZPAF. Stále více fotografoval a navazoval také častější kontakty s fotoreportéry soustředěnými v okruhu *ITD*. Kolegové z *ITD* jej ujistili, že mu pomohou zajistit práci v redakci.

Na přelomu roku 1969 a 1970 se uvolnilo místo v redakci týdeníku *Na przełaj* a **Andrzej Baturo** se neprodleně přestěhoval do Varšavy. S pomocí známých získal umístěnku (nezbytnou pro získání práce) v malé usedlosti u Varšavy. Baturův debut v deníku Na przełaj proběhl v období, kdy redakci vedl **Adam Mottl** a týdeník byl harcerským listem. Pro tento list fotografoval různá oficiální setkání, konference, porady, takzvané *oficiálky*.

[6] Osobní rozhovor s Andrzejem Baturo, únor roku 2009.

Současně stále více rozvíjel spolupráci s okruhem *ITD* (s celou skupinou skvělých reportérů soustředěných okolo tohoto týdeníku).

Představovali stále sevřenější a charakterističtější skupinu ambiciózních fotoreportérů.

Motocross, 1960

V. Tvorba 70. let

Fotografie je zcela jistě uměleckým oborem a zbytečné jsou komplexy, kterými trpí fotografové snažící se přiblížit malířům. Fotografie je prostě samostatnou, tedy integrální částí umění a není se za co stydět, pokud zrovna toto médium používáme.[7]

Zlatým věkem polské fotoreportáže jsou bezesporu 70. léta. Silná pozice světové fotoreportáže existující ve všech významných týdenících se i přes železnou oponu v Polsku stále více prosazovala. Reportáži se tehdy věnovalo mnoho fotografů. Nejváženějším seskupením fotoreportérů byla formace v okruhu okolo týdeníku *ITD*. Šlo nejen o fotografy zaměstnané přímo v redakci, ale i o reportéry pracující pro různé tituly a příležitostně v *ITD* publikující. V tehdejší době představovali velmi pružnou skupinu uvědomělých fotografů komentujících tehdejší skutečnost. Fotografický směr, kterému se věnovali, můžeme směle označit za fotografickou publicistiku na nejvyšší úrovni. Skupinu mezi jinými reprezentovali **Krzysztof Barański, Andrzej Baturo, Sławek Biegański, Leszek Fidusiewicz, Adam Hayder, Władysław Lemm, Anna Musiałówna, Maciej Osiecki, Krzysztof Pawela, Witold Kuliński a Andrzej Kiełbowicz**.

Snadno si můžeme domyslet, že se tento postoj nesetkal se sympatiemi vládnoucích kruhů. Kromě toho samotné fotografické prostředí povětšinou ustupující vládnoucímu systému sledovalo jejich působení nelibým pohledem.

---

[7] Rozhovor Andrzeje Batury s Hannou Marií Gizou v Polském rádiu 2, – cyklus *W objektywu*, 2005.

My jsme na ty pobíhající fotoreportéry, na ty socialistické paparazzo koukali s přimhouřeným okem.[8]

Neměli jsme status chlapců-pikolíků, kteří běželi vyfotografovat, jak se paní prezidentové zadrhlo kombiné, měli jsme svoje témata, něco, co jsme chtěli sdělit. Já jsem nejraději fotografoval takový ten selský socialismus.[9]

Přesně z tohoto období pochází nejintenzivnější tvůrčí výpověď **Andrzeje Batury**. Jakmile se ocitá v tomto prostředí, dokáže dokonale vycítit situaci, bystrým okem verifikuje zastiženou skutečnost. Vznikající série snímků

***Bezhlavá vláda*, 70. léta**

[8] Rozhovor s Andrzejem Baturo, únor 2009.

[9] Rozhovor Andrzeje Batury s Hannou Marií Gizou v Polském rádiu 2, – cyklus *W objektywu*, 2005.

popisují nejen důležité problémy, ale díky nesmírné autorově citlivosti a sugestivním vypravěčským schopnostem se mu daří určité záležitosti nejen popisovat, ale také komentovat. *Stejně jako dnes jsem i dříve zastával názor, že dobrá fotografie má takové publicistické nuance, jaké psané slovo nemá. Jeden snímek někdy řekne více než tisíc slov.*[10]

***Zatlačte*, konec 70. let**

Ve stejné době pracuje a publikuje v mnoha titulech: *Na przełaj, Razem, Polityka, ITD*. Získává uznání ve fotografickém prostředí i v redakci. Stává se stále více nezávislým a je si stále více jist tím, že to, co dělá a jak to dělá, má nadčasovou hodnotu. Patří do skupiny několika redakčních reportérů majících status publicisty-komentátora. Sami si vymýšlejí témata a mají neomezený čas na jejich přípravu. Sami si je komponují a navrhují rozložení jednotlivých stránek. Díky této pohodlné redakční atmosféře vznikají velmi zajímavé, důležité a výborně zpracované soubory dokumentární fotografie.

[10] Osobní rozhovor s Andrzejem Baturo, únor 2009.

***Nové zboží*, 60. léta**

Můj kolega, novinář píšící pro ITD, kdysi řekl… v 70. letech jsme neměli svobodu tisku, ale měli jsme volné reportéry, bohužel dnes je to úplně naopak.[11]

Jaký význam a hodnotu měla tato činnost, vystihují nejlépe slova **Jerzyho Lewczyńského**:

Mezi několika aspekty fotografie se jeden z nich zdá být nejdůležitějším, a stále nedoceněným. Je to schopnost sdělovat paměť minulosti.[12]

…potřebujeme uvědomělost, budování této uvědomělosti. Národ bez uvědomění existuje, ale je lehké jej podrobit. Národ musí mít historické uvědomění.[13]

Na otázku, co podle jeho názoru je a co by měla obsahovat novinářská fotografie, **Andrzej Baturo** odpovídá:

*Novinářská fotografie je publicistika prováděná s pomocí obrazu. Vždy jsem tvrdil, že to, co jsme dělali v 70. letech, bylo uměním úplně stejně, jako jsou reportáže **Hanny Krall** nebo **Ryszarda Kapuścińského** literaturou. Novinářská fotografie je obraz skutečnosti zobrazený názorovým hledáčkem autora, neboť vytvářením reportáže zachycuje člověk svou výpověď na určité téma.*[14]

---

[11] Osobní rozhovor s Andrzejem Baturo, únor 2009.
[12] Osobní rozhovor s Jerzym Lewczyńským, leden 2009.
[13] Osobní rozhovor s Jerzym Lewczyńským, leden 2009.
[14] Rozhovor Andrzeje Batury s Hanny Marií Gizou, 2. program Polského rádia, cyklus *W objektywu*, r. 2005.

VI. Nevýznamnější cykly

Nikdy jsem nedělal jednotlivé snímky, vždy jsem pracoval s rozsáhlým mnohasnímkovým materiálem.[15]

Většina nejvýznamnějších cyklů **Andrzeje Batury** vznikla během nepočitatelných cest pro tzv. *oficiální materiál* objednaný redakcemi. Díky okolnosti, že jako oficiálnímu fotoreportérovi známého deníku mu byl umožněn vstup téměř kamkoliv, a jelikož byl navíc bdělým pozorovatelem schopným přesně zhodnotit nalezenou situaci, vytvořil mnoho tzv. *neoficiálních* fotografií nebo fotografických cyklů. Mnohé z nich se na stránkách tisku nikdy neobjevily, mnohé bylo třeba bránit použitím nejrůznějších výmluv, vysvětlení a úskoků, aby se do oficiálního oběhu dostaly. Několik vedoucích redaktorů známých deníků přišlo o svá místa, sám mnohokrát měnil redakce, vždy však zůstal věrný jednomu – za každou cenu se snažil poctivě dělat svou práci, cítil se povinen ukazovat a komentovat nefalšovanou pravdu o tomto trudném období polských dějin.

Při výběru témat svých fotografických souborů nevyhledával levnou exotiku, nevymýšlel fantastické příběhy. Soustřeďoval se na první pohled na šedou, povrchní a bezbarvou existenci prostého člověka, vzorového občana. Nyní, po letech plných změn, se mladé generaci Poláků prohlížejících si fotografie z tehdejší doby nechce věřit, že ještě celkem nedávno právě takhle vypadal život v jejich zemi.

[15] Rozhovor Andrzeje Batury s Hannou Marií Gizou, 2. program Polského rádia, cyklus *W objektywu*, r. 2005.

Jako své nejvýznamnější cykly autor zařazuje:

- *Zostać żołnierzem* (Stát se vojákem)
- *Jeszcze Polska...* (Ještě Polsko...)
- *Izba wytrzeźwień* (Záchytná stanice)
- *Pijana Polska* (Opilé Polsko)
- *Akcja Bimber* (Akce pálenka)
- *Poród* (Porod)

Z cyklu *Zostać żołnierzem*, 70.léta

Soubor *Zostać żołnierzem* vznikl díky konkrétnímu impulzu. **Andrzej Baturo** ještě jako mladík narukoval do armády a bylo s ním zacházeno stejně jako se všemi jeho vrstevníky. Nepopsatelné podmínky a psychický stres panující v kasárnách se na něm hluboce podepsaly. Po nějaké době se rozhodl s tímto břemenem vypořádat. Soubor o vojenských jednotkách vznikal několik let. Během cest mezi různými posádkami po celém Polsku se snažil fotografovat takzvanou oficiální část souboru, přičemž se snažil zachytit nejcharakterističtější situace a chování popisující tamější atmosféru. Dodnes si myslí, že

to, co se tehdy dělo ve vojenských jednotkách na území celého Polska, bylo jedno z největších ponížení, jaké může člověka potkat. Materiál, který se mu podařilo nashromáždit, nebyl z důvodů protestů vojenské cenzury nikdy publikován zcela kompletně. Tento soubor považuje za svoje nejlepší dílo, které se mu podařilo vytvořit.

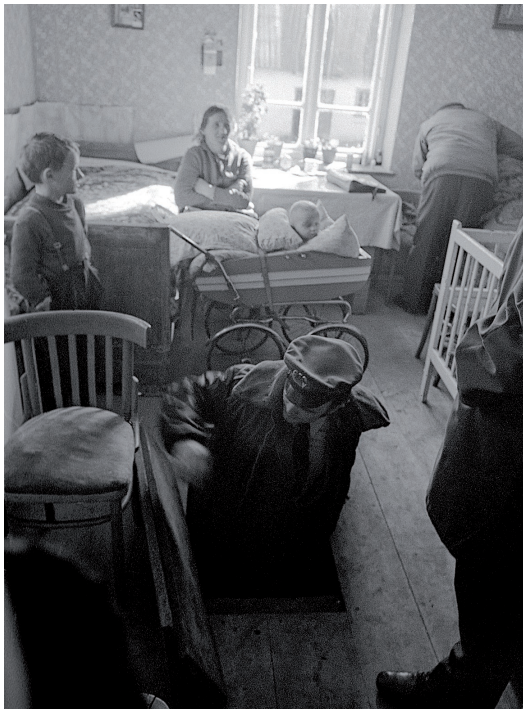

Z cyklu *Jeszcze Polska...* 1972

Cyklus *Jeszcze Polska...* vznikl během slavného fotbalového utkání mezi Polskem a Anglií, díky kterému se polská reprezentace kvalifikovala do finále mistrovství světa ve fotbale. Na stadion se vypravili ve třech: **Krzysztof Barański, Leszek Fidusiewicz** a **Andrzej Baturo**. Strašně moc si přáli vytvořit co nejbohatší materiál neomezující se pouze na situaci na hřišti. V této souvislosti se domluvili na tom, že **Fidusiewicz** bude fotografovat to, co se děje na hřišti, **Barański** bude fotografovat anglické a **Baturo** polské fanoušky. Díky tomuto rozdělení se jim povedlo vytvořit velmi

zajímavý, nadčasový soubor, zachycující sportovní utkání v několika rovinách. Zvlášť sugestivní jsou fotografie zachycující emoce a chování diváků. Po zveřejnění v *ITD* byl soubor zaslán i na soutěž novinářské fotografie, kterou vyhráli. Zanedlouho jim ZPAF nabídl zorganizování výstavy a brzy po tom byli do svazu i přijati.

Soubor věnující se problematice alkoholismu se skládá z několika cyklů: *Pijana Polska, Izba wytrzeźwień, Akcja Bimber.*

Z cyklu *Pijana Polska*, 1974

Cyklus *Akcja Bimber* vytvořil pro týdeník *Polityka*. Jelikož sám má negativní vztah k opilství (v mládí byl účastníkem autonehody, při které zahynul jeho kamarád a viníkem byl opilý řidič), chtěl svými fotografiemi ukázat nectnost procedury nelegální výroby alkoholu. Během práce na tomto souboru si uvědomil, že zachycuje úplně jinou situaci, než si naplánoval. To, čeho byl svědkem, se velice lišilo od panujících stereotypů o nelegálních palírnách. Nacházel

domovy a v nich lidi bydlící v krajní bídě a ubohosti. Výsledkem byl materiál o bezohlednosti vlády, zastoupené příslušníky milice dobývající se do ubohých příbytků a hospodářství, doprovázený lamentem babiček a brečících dětí. Podobný výsledek měla i série snímků o záchytné stanici *Izba wytrzeźwień*.

Z cyklu *Pijana Polska,* konec 70. let

Fotografoval situace, chování a kompromitující donucovací metody používané příslušníky policie a zaměstnanci záchytných stanic. Ukázal jejich lhostejný a chladný, až nelidský přístup k přiváženým opilým osobám.

Soubor *Pijana Polska* obsahuje fotografie vzniklé na ulicích, na slavnostech nebo ve frontách na alkohol. Ukazuje, že v tomto období byl alkohol jedním z nemnoha rozptýlení dostupném širokému okruhu společnosti.

Při práci na souboru *Poród* čerpal z jisté znalosti lékařského prostředí. Převlečený za lékaře tajně pronikl s fotoaparátem na lůžkové oddělení jedné

nemocnice. V této situaci se cítil velmi nepříjemně, neboť pronikal do velmi intimních oblastí života pacientů, snažil se však nepřekračovat hranice profesionální etiky a k fotografovaným ženám zachovával veškeré ohledy. Výsledkem byl velmi zajímavý soubor zachycující skromné, často velmi ubohé podmínky v nemocnicích (nejen na lůžkových odděleních) a také panující náladu, velmi vzdálenou světovým standardům.

Krátce na to způsobily významné historické události rozsáhlé změny v Polsku i v životě **Andrzeje Batury**:

Byl to průlomový okamžik nejen v mém životě, ale i v Polsku. Já jsem opustil Varšavu v roce 1980, protože jsem zjistil, že již v žádné redakci nemohu pracovat. Bylo to ještě před vyhlášením výjimečného stavu. Procestoval jsem celý jih Polska, hledal jsem město, ve kterém bych mohl žít a bylo by v horách nebo blízko nich. Ideálním místem se mi zdálo Bielsko, kde již bydlím více než 20 let.[16]

Posledním fotoreportážním souborem **Andrzeje Batury** byl materiál o stávce v bielských textilních závodech Bevelan, Befama a FSM, odehrávající se těsně před vyhlášením výjimečného stavu.

[16] Rozhovor Andrzeje Batury s Hannou Marií Gizou na 2. programu Polského Radia cyklus *W objektywu*, 2005.

VII. Fotografická galerie B&B

Fotografická galerie B&B vznikla v Bielsko-Bialé v roce 1992. Po svém zabydlení v Bielsko-Bialé chtěl **Andrzej Baturo** opět pracovat na něčem úzce souvisejícím s fotografií. Bylo to v době, kdy ve městě vznikl první salón Empik (knihkupectví). Podařilo se mu na městském úřadě přesvědčit kulturní oddělení, aby mu pomohli při založení fotografické galerie, kterou pak několik let vedl. Vymýšlel různé výstavy a přijíždějící autoři si nezřídka svoje práce i osobně zavěšovali. V této formě galerie vydržela fungovat mnoho let, konalo se uvnitř více než 100 výstav. V jednom okamžiku ji **Baturo** na chvíli opustil a galerie byla zakrátko zrušena. Po svatbě s Inez se ji rozhodl obnovit. Spolu se svou ženou založili nakladatelství **Baturo**, vydávající hlavně fotografické publikace. Příjem z prodeje těchto alb měl sloužit hlavně pro financování galerie. Ze začátku byla galerie zcela soukromá, později však zjistili, že ji již dále nezvládnou sami financovat, a opět požádali město o podporu. Nyní, po dohodě s městským úřadem, ji město financuje a **Inez** a **Andrzej Baturo** galerii vedou. V této formě již galerie funguje mnoho let. Snaží se v ní prezentovat hlavně nejvýznamnější polské fotografy, ať už současné nebo dnes již klasické. Velmi jim záleží, aby galerie pokrývala co nejobjektivnější a nejširší spektrum polské fotografie. V programu se nezřídka objevují i světově významní zahraniční autoři. Galerie připravuje dvanáct výstav ročně.

Fotografická galerie B&B prezentovala mezi jinými i tyto výstavy:

2002

Witold Krassowski	*Powidoki z Polski*	(Polsko)
Andrzej Baturo	*Między wierszami*	(Polsko)
Tomasz Mościcki	*Cypr*	(Polsko)

2003

Mistrzowie polskiego krajobrazu	*skupinová výstava*	(Polsko)
Jan Serdak	*Wirtualne pejzaże*	(Polsko)
Tomasz Tomaszewski	*Centrum nadziei*	(Polsko)
Mariusz Hermanowicz	*Wilno*	(Polsko)
Polska fotografia prasowa	*skupinová výstava*	(Polsko)
Zbigniew Łagocki	*Fotografie*	(Polsko)
Zbigniew Podsiadło	*Prowincja*	(Polsko)

2004

Henryk Malesa	*To jest jazz*	(Polsko)
Łódzkie Towarzystwo Fotograficzne	*skupinová výstava*	(Polsko)
Wojciech Zawadzki	*Moja Ameryka*	(Polsko)
Fortunata Obrąpalska	*Retrospektywa*	(Polsko)
Izabela Jaroszewska	*Fotografie*	(Polsko)
Wiesław Turno	*Fotografie*	(Polsko)
Zbigniew Tomaszczuk	*Sweet Polska*	(Polsko)
Stefan Wojnecki	*Retrospektywa*	(Polsko)
Vladimír Birgus	*Cosi nevyslovitelného*	(Česko)

2005

Marek Karewicz	*This is a jazz*	(Polsko)
Lars Tumbjork	*Biuro*	(Švédsko)
Andrzej Zygmuntowicz	*Teraz Polska*	(Polsko)
Grupa photodocument.pl	*Ex-oriente lux*	(Polsko)

2006

Roman Hryciów	*Twarze Śląska*	(Polsko)
Vojtech Bartek	*My photographed world*	(Česko)
Janusz Fogler	*People, fish, elements*	(Polsko)
Marek Wojciech Druszcz	*Portrety*	(Polsko)
Romualdas Pożerskis	*Photography*	(Litva)
Bogdan Łopieński	*Simple past*	(Polsko)

2007

Old Tatra Photography	*skupinová výstava*	(Polsko/Slovensko)
Jaroslav Malík	Rose: My little prose	(Česko)
Piotr Szymon	Fotografie	(Polsko)
Piotr Wierzbicki	Śląsk	(Polsko)
Piotr Borewicz	Fotografie 1977–2005	(Polsko)
Paweł Żak	Historie	(Polsko)

2008

Halina Holas-Idziakowa, Leonard Idziak	*Nie tak dawne pejzaże Śląska*	(Polsko)
Stanko Abadzic	*Fotografia*	(Chorvatsko)
Witold Jurkiewicz	*Kresy z lat 2005–2008*	(Polsko)
Arkadiusz Gola	*Cyganie*	(Polsko)
Leszek Pękalski	*Podhale*	(Polsko)
Anna Bodnar	*Akty odkrycia*	(Polsko)

2009

Annie Leibowitz	*Kalendarz Lavazza*	(USA)
Maciej Pisuk	*Prawy brzeg*	(Polsko)
Vasile Dorolti	*Fotografie*	(Rumunsko)

VIII. FotoArtFestival

FotoArtFestival patří k největším a nejzajímavějším festivalům fotografie v Polsku. Je organizován každé dva roky a vždy je v polském uměleckém světě velkou událostí. Prezentuje především současnou zahraniční fotografii. Mnoho výstav je možné označit za historické a většina prezentovaných expozic jsou v Polsku premiérově. Velkou předností je i to, že se organizátorům daří zvát a hostit velké světové fotografy, kteří přijíždějí i na několik dní do Bielsko-Bialé. Mnoho z nich přijíždí na festival i opakovaně. S hosty festivalu jsou organizována zajímavá setkání a ukázky, přitahující do Bielsko-Bialé davy fotografických nadšenců. Ve srovnání s jinými polskými festivaly konajícími se v Lodži, Varšavě, Poznani nebo Krakově je však událostí trochu odlišného charakteru. Všechny expozice jsou soustředěné na malé ploše města a nabízejí tak možnost zhlédnout všechny výstavy bez zbytečného cestování mezi galeriemi. Neocenitelná je rovněž doslova rodinná atmosféra v domě Baturových, kteří mnoho světových fotografů hostí přímo u sebe, kde organizují i mnoho různých formálních i neoficiálních setkání.

Festival byl jakoby nástupcem galerie. Abychom se posunuli vpřed, a ne zpátky, vymyslela moje žena festival. Vyzná se ve světové fotografii, je v kontaktu s mnoha autory. Program festivalu je také její práce. Výborně ovládá angličtinu, což skvěle usnadňuje komunikaci s umělci z celého světa. Příprava takového programu, to jsou tisíce rozhovorů táhnoucích se měsíce, nebo i roky. Náš festival má jako jediný v Polsku patronát prezidenta republiky a ministr kultury je čestným členem festivalové rady. Naším cílem a snem je vytvoření skutečného domu fotografie.[17]

Během posledních několika let byli do programu festivalu zařazeni mezi jinými tito autoři:

2005

Ami Vitale	USA
Peter Korniss	Maďarsko
Stefan Bremer	Finsko
Inge Morath	Rakousko/USA
Gunars Binde	Lotyšsko
Sára Saudková	Česko
Pilar Albajar, Antonio Altarriba	Španělsko
Eikoh Hosoe	Japonsko
Erwin Olaf	Holandsko
Eberhard Grames	Německo
Shadi Ghadirian	Írán
Lars Tunbjork	Švédsko

[17] Osobní rozhovor s Andrzejem Baturo, únor 2009.

Joachim Ladefoged	Dánsko
Boris Michajlov	Ukrajina
Tadeusz Wański	Polsko
Mario Giacomelli	Itálie
Antanas Sutkus	Litva
Peter Marshall	Velká Británie

2007

Michal Macků	Česko
Karol Kállay	Slovensko
Stasys Eidrigevicius	Litva/Polsko
Aleksander Macijauskas	Litva
Michael Kenna	Velká Británie
Walter Rosenblum	USA
Pedro Luis Raota, Jose Luis Raota	Argentina
Franco Fontana	Itálie
Judith Horwath, Gyorgy Stalter	Maďarsko
Joan Fontcuberta	Španělsko
Misha Gordin	Lotyšsko/USA
Sarah Moon	Francie
Alex ten Napel	Holandsko
Mitra Tabrizian	Írán/Velká Británie

2009 připravuje se

Tamas Dezso	Maďarsko
Egons Spuris	Lotyšsko
Maleonn	Čína
Bill Doyle	Irsko
Christer Stromholm	Švédsko
Gert Jochems	Belgie
Robert van der Hilst	Holandsko
Giacomo Costa	Itálie
Morimura	Japonsko
Manuel Alvarez Bravo	Mexiko
Javier Silva Meinel	Peru
Stefan Moses	Německo
Jakim Eslikdsen	Dánsko
Mariusz Hermanowicz	Polsko
Joel Santos	Portugalsko
Markéta Luskačová	Česko
Charlie Waite	Velká Británie
Helmut Grill	Rakousko
Jatin Kampani	Indie

IX. Závěr

Fotografie byla, je a bude něčím, co dokonale vyplňuje můj život. Smysl života a odtud pramenící všechny moje aktivity.[18]

Myslím, že tato slova **Andrzeje Batury** přesně vystihují, jakým způsobem vnímá svou zálibu, poslání a profesi. Období, ve kterém mohl pracovat a tvořit, bylo pro lidi jeho formátu velmi těžkou životní zkouškou. Mnoho z nich tento tlak neuneslo a vycestovalo tam, kde bylo možné normálně žít a tvořit. Naštěstí byli i takoví (mezi nimi i sám **Baturo**), kteří přes všechny překážky pluli tvrdošíjně dál proti proudu dějin. Patřím ke generaci, která pamatuje konec komunismu v Polsku, stávky, výjimečný stav i celé to frustrující a odzbrojující klima v celé zemi. Jsem plný obdivu k člověku, který neváhal vsadit vše na jednu kartu. **Andrzej Baturo** skutečně vsadil na pravdu a poctivost k divákovi, ale i vůči sobě samému. Podařilo se mu zachovat odstup a nezastřený pohled při kritice skutečnosti tehdejších těžkých let. Myslím, že v dnešní době, kdy mnoho z nás již zapomnělo, jaké to tehdy bylo, kdy hodnoty a pravidla ztrácejí své opodstatnění, si postava formátu **Andrzeje Batury** zaslouží svůj obdiv a uznání. Je dobře, že jsou mezi námi takoví lidé a takoví fotografové.

Protože do dnešního dne neexistuje žádná práce o **Andrzeji Baturovi**, založil jsem svou práci hlavně na rozhovorech, které jsem s ním sám uskutečnil. Myslím, že díky této formě bezprostředního přednesení vzpomínek, reflexí a zamyšlení, kterých jsem byl svědkem, získala tato práce dodatečný rozměr. Cesta po stránkách jeho života a tvorby, kterou mě provedl, zanechala v mém vědomí i životě hlubokou stopu.

[18] Rozhovor Andrzeje Batury a Hanny Marie Gizy na 2. programu Polského rádia, cyklus *W objektywu*, 2005.

X. Životopis

Převzato ze zdrojů internetové stránky ZPAF.

Andrzej Baturo se narodil ve Vilniusu v roce 1940.

Umělecký fotograf, aktivní organizátor a umělecký ředitel FotoArtFestivalu, předseda nadace Fundacja Centrum Fotografii.

1962 – jeden ze zakladatelů Warmińsko-Mazurského fotografického sdružení v Olsztyně (Warmińsko-Mazurskie Towarzystwo Fotograficzne).

1963–1965 – předsedou tohoto sdružení.

1968 – stal se zástupcem sdružení ve Federaci amatérských sdružení v Polsku (Federacja Amatorskich Stowarzyszeń w Polsce – FASFP).

V šedesátých letech – pracuje jako novinář deníku Głos Olsztyński.

1970 – přestěhoval se do Varšavy.

1970–1979 – fotoreportérem titulů *Na Przełaj, Razem, ITD, Polityka*.

1973, 1975 – získal ocenění Fotoreportér roku.

1975 – ocenění ministra pro osvětu a výchovu za působení v redakci *Na Przełaj*.

Od roku 1975 – členem ZPAF.

1976–1978 – tajemníkem ústředního výboru ZPAF ve Varšavě.

1978–1981 – zástupcem vedoucího ústředního výboru ZPAF ve Varšavě.

1979 – 2. místo na soutěži Frombork v objektivu, organizované Sdružením milovníků Fromborka.

1978 – založil v Bielsko-Bialé kancelář ZPAF.

Mnoho let byl ve vedení této kanceláře.

1979 – natrvalo se přestěhoval do Bielsko-Bialé.

1980 – předsedou komise 1. celonárodní přehlídky sociální fotografie

v Bielsko-Bialé, největší výstavy fotografií v poválečném Polsku.

1981 – členem poroty a jeden z autorů výstavy nazvané Strajk na Podbeskidziu (Stávka na Beskydsku). Cenzura tuto výstavu ukončila po osmi dnech.

1982–1990 založil a vedl Bielskou fotografickou galerii (Bielska Galeria Fotografii).

1987 – založil v Bielsko-Bialé horské oddělení ZPAF (Okręg Górski ZPAF). Několikrát zastával funkci předsedy tohoto oddělení a po celou dobu její existence je v jejím vedení.

1988 – získal zlatou medaili na biennale polské krajiny v Kielcích.

1989 – organizoval 2. celonárodní přehlídku sociální fotografie v Bielsko-Bialé.

1989 – organizoval mezinárodní plenér (Zakopané, Visla) a výstavu fotografií s horskou tematikou nazvanou Między niebem, między ziemią (Mezi nebem, mezi zemí) v Bielsko-Bialé.

1989 – získává Grand Prix a 1. cenu na prestižním Festivalu umění s tematikou hor v Antibes ve Francii.

1990 – organizátorem a kurátorem velké výstavy polské fotografie s tematikou hor v Antibes ve Francii.

Od roku 1991 vede nakladatelství **Baturo**, specializující se na fotografické publikace, mj. *Beskidy, Bielsko-Biała – stolica Podbeskidzia, Warszawa, Mazowsze, Śląsk, Karkonosze, Warmia, Mazury, Góry polskie* a mnoho dalších. Publikace jejich nakladatelství byly mnohokrát oceněny na nejrůznějších soutěžích. V roce 2005 vydalo nakladatelství Baturo *Dějiny světové fotografie* od **Naomi Rosenblumové**, které přeložila **Inez Baturo**. Bylo to první vydání této knihy v Polsku a jedná se o dosud nejobsáhlejší vylíčení dějin fotografie na světě v polštině. V roce 1992 spolu se svou ženou Inez založili a vedou v Bielsko-Bialé fotografickou

galerii B&B (Galeria Fotografii B&B), která prezentuje dvanáct výstav ročně. Je znalcem v oboru fotografie na ministerstvu kultury.
V současné době je členem umělecké rady ZPAF.

Za svou uměleckou činnost získal mnoho ocenění, medailí a vyznamenání. Zúčastnil se několika desítek výstav novinářské a krajinářské fotografie jak v Polsku, tak i v zahraničí. V letech 1963, 1968 a 1972 se zúčastnil výstavy World Press Photo v Haagu.

Několikanásobný laureát soutěže polské novinářské fotografie:
- I. cena za fotoreportáže *Jeszcze Polska* (1973) a *Akcja bimber* (1975)
- II. cena za fotoreportáže *Pierwszy dzień* (1975), *Przeprowadzka* (1976)
- III. cena za fotoreportáže *Święto prasy* (1975), *Ordynacja Kuszków* (1977)
- Cena týdeníku *Panorama* za fotoreportáž *Motocross* (1961)
- Ocenění týdeníku *Ekran* za fotoreportáž *Metamorfoza Maji Komorowskiej* (1972)
- Ocenění redakce *Dookoła świata* za fotoreportáž *Matura* (1973)
- Ocenění redakce deníku *Ekspres Wieczorny* za fotoreportáž *Moda męska* (1973)
- Ocenění redakce *Dookoła świata* za fotoreportáž *Bieszczady 40* (1974)
- Ocenění prezidenta města Bielsko-Bialá za kulturní přínos – *Ikar* 2005 (Ocenění získal spolu se svou ženou Inez)
- Ocenění ministra kultury za vynikající práci v oboru umění – 2007, poprvé bylo toto ocenění věnováno fotografům (Ocenění získal spolu se svou ženou Inez)
- Ocenění ministra kultury *Gloria Artis* – 2009, za celoživotní dílo

XI. Bibliografie

- *3. celonárodní výstava novinářské fotografie* – katalog, Varšava, březen 1962.
- *Skojarzenia* – katalog individuální výstavyú, úvodní text napsal Edward Bonusiak, Varšava, červen 1967, vyd. Klub MPiK.
- *Almanach fotoamatora* – čtyři fotografie na str. 27-29, str. 141–142 – popis dvou fotografií, Varšava 1974, vyd. Iskry.
- *Výstava prací fotografů přijatých do ZPAF v letech 73–78* – katalog, Varšava, březen-duben 1978, vyd. galerie ZPAF.
- *Polská mládež v objektivu* – fotografie, Varšava 1978, vyd. Młodzieżowa Agencja Wydawnicza.
- *Fotografie jako relace* – symposium a výstava. Osmnáct fotografií v katalogu, Vratislav, leden 1978. vyd. Wrocławska Galeria Fotografii.
- *Umění reportáže, z dějin polské fotografie* – katalog výstavy, pozice 330, 332,337. Národní muzeum ve Vratislavi – leden 1980.
- čtvrtletník Fotografia č 2. (18), 1980. str. 36–39 Być fotoreporterem – článek ilustrovaný fotoreportáží *Przysięga*, Varšava 1980, vyd. Arkady.
- *Ostro widzieć* – katalog individuální výstavy. Dvě fotografie a biografická poznámka, Wałbrzych, červenec 1980.
- *1. celonárodní přehlídka sociální fotografie* – čtyři katalogy: *Z perspektywy lat, Dokument czasu, Nowe aspekty fotografii socjologicznej, Wystawy towarzyszące*. Na poslední stránce každého katalogu: vedoucí umělecké rady – Andrzej Baturo, dále str. 30, 33–34 biografická poznámka a fotografie, Bielsko-Bialá, listopad 1980.
Spoluorganizátor: ZPAF, MKiS, vedení města Bielsko-Bialá.

- *čtvrtletník Fotografia* č. 2 (22) 1981. str. 10 -11. recenze článku *Zwierciadło życia społecznego*, Varšava 1981, vyd. Arkady.
- *1. výstava fotografií ZPAF oddělení v Bielsko-Bialé* – katalog str. 7-9, biografická poznámka, portrét, čtyři fotografie, Bielsko-Bialá 1981, vyd. Biuro Wystaw Artystycznych.
- *Wszystko o fotografii* na str. 30 v textu Ryszarda Bobrowského *Fotografia polska 1839-1980*, Varšava 1984, vyd. Arkady.
- *Současná polská umělecká fotografie* – katalog str. 10, v úvodu Adam Sobota zmiňuje Andrzeje Baturu, Varšava 1985, vyd. CBWA Zachęta.
- *Śląsk 85* – katalog výstavy – seznam autorů, Katovice 1985.
- *Remanenty* – katalog individuální výstavy, čtyři fotografie, portrét, autorský text, Bielsko-Bialá, květen 1986, vyd. Bielska Galeria Fotografii.
- *Katalog k výročí 10. let Galerie Fotografií ve Wałbrzychu* – seznam autorů, Wałbrzych, říjen 1987.
- *Fotografie. Výstava k výročí 40. let ZPAF* str. 4 – biografická poznámka, fotografie č. 4, Varšava 1987. vyd. MKiS, CBWA, ZPAF.
- *Z perspektywy czasu* – Katalog k individuální výstavě, uvnitř čtyři fotografie, portrét, autorský text. Olsztyn 1987. Olsztyńska Galeria Fotografii.
- *Přehlídka fotografií s tématikou hor. Mezi nebem, mezi zemí* str. 3 – úvod katalogu, strana 20–21 biografická poznámka a fotografie, Bielsko-Bialá 1988, kulturní oddělení vojvodství v Bielsko-Bialé, Okręg Górski ZPAF.
- *150 let polské fotografie* – str. 28-30 – fotografie k textu Joanny Paszkiewicz-Jagers, Varšava 1991, vyd. Arkady.
- *Łowcy obrazów* (szkice z historii fotografii) – Zbigniew Tomaszczuk str. 168, Varšava – 1998, vyd. Centrum Animacji Kultury.

- *Antologie polské fotografie 1839-1989* – Jerzy Lewczyński str. 166 – fotografie a biografická poznámka, Bielsko-Bialá 1999, vyd. Lucrum.
- *Mistři polské krajiny* fotografický almanach – str. 177-178 fotografie, str. 439 – biografická poznámka, Kielce 2000, vyd. ZPAF, agentura Fine Grain.
- *Okręg górski ZPAF-2000* – katalog str. 2-3 – biografická poznámka a fotografie, Bielsko-Bialá 2000, fotografická galerie B&B.
- *Wokół dekady* str. 17 – Adam Sobota a Krzysztof Jurecki, Fotografická galerie B&B vyjmenována mezi nejvýznamnějšími galeriemi), Lodž 2002, Muzeum umění v Lodži.
- *Biuletyn fotograficzny* č. 7,8/2005 (44,45) str. 28-31. Marta Miskowiec *Výstava polské reportáže: Neoficiální obraz–fotoreportáže z let 1970-80*, recenze výstavy a fotografie.
- *Relacje, Interpretacje* – čtvrtletník č. 1 str. 37-39. Prezentace monografie Inez a Andrzeje Batury, text a fotografie, Bielsko-Bialá 2006, vyd. Regionální centrum kultury.
- *Biuletyn fotograficzny* č. 3/2006 (64) str. 28–32. „Wszechobecne oko kamery" – rozhovor Maji Herzog-Majewské s kurátorkami 5. krakovské dekády fotografie Monikou Kozień-Świcou a Martou Miskowiec.
-*Fotografové 1946-2008*, biografický slovník polských fotografů (členů ZPAF) – str. 8, 14 v textu Adama Soboty, str. 16-index, str. 34–35 – charakteristika autora, Varšava 2006, vyd. ZPAF.
- *Fotografie – katalog sbírek Národního muzea ve Vratislavi,* str. 34 – biografická poznámka, Vratislav 2007, Národní muzeum ve Vratislavi.
- *Ať žije fotografie* – Jacek Czernik str. 152-156 – záznam vystoupení a fotografie. Świdnica 2007. vyd. – Świdnické kulturní středisko.

- *Biuletyn fotograficzny* č. 04/2007 (68), str. 18-20 *Fotografie z okruhu ITD*, str. 23 *Reprodukce skutečnosti* Andrzej Baturo vyjmenovaný mezi účastníky diskusního panelu, str. 77 zmínka o jeho členství komise ve fotografické soutěži *Milovat člověka* v Osvětimi.
- *5 Krakovská dekáda fotografie* 18.04 – 27. 04. 2007 str. 6, článek: *Z kręgu ITD*, Krakov 2007, Muzeum historie fotografie v Krakově.
- *Dokumentalistky* str. 45 v článku A. Soboty, str. 25 v článku K. Lewandowské, str. 213 v monografii Ireny Jurkiewicz, Varšava 2008, vyd. Bosz a Narodní galerie Zachęta.
- *Polská reportážní fotografie 70. let* str. 70–71, 119 – fotografie a portrét, Varšava 2008, vyd. ZPAF.
- *Polsko a Poláci na přelomu věků* M i J. Karnasiewiczowi, str. 8 v článku, Krakov 2008, Sdružení Slováků v Polsku.
- *Format umělecký magazín* č. 54 – str. 26-27 *Refleksje na temat fotografii dokumentalnej v powojennej Polsce* – Zbigniew Tomaszczuk, str. 116 *Výročí ZPAF* – Adam Sobota; str. 81–83 *FotoArtFestival w Bielsku-Białej* – Adam Sobota.

XII. Literatura

1. B. von Brauchitsch, *Mała historia fotografii*, przeł. J. Koźbiał, B. Tarnas, Wydawnictwo Cyklady, 2004.

2. A. H. Hoy, *Wielka księga fotografii*, przeł. , Wydawnictwo G+J RBA, Warszawa 2005.

3. I. Jeffrey, *Jak czytać fotografię* Lekcje mistrzów fotografii, przeł. J. Jedliński, Wydawnictwo Universitas, Kraków 2008.

4. J. Paszkiewicz –Jagers *150 lat polskiej fotografii*, Wydawnictwo Arkady, Warszawa 1991

5. N. Rosenblum, *Historia fotografii światowej*, przeł. I. Baturo, Wydawnictwo Baturo, Bielsko-Biała 2005.

6. Z. Tomaszczuk, *Łowcy obrazów* szkice z historii fotografii, Centrum Animacji Kultury, Warszawa 1998

7. Z. Tomaszczuk, *Świadomość kadru* szkice z estetyki fotografii, Wydawca Kropka, Września 2003

8. *Format. Pismo Artystyczne* nr 54/2008.

9. *Fotografia dokumentalna w projektach fotograficznych* dwa miasta dwa uniwersytety na granicy – Galeria Szara w Cieszynie 2005 (publikacja do sympozjum naukowego w ramach projektu: dwa miasta dwa uniwersytety na granicy).

10. *Rzeczywistość a dokument* materiały z sesji naukowych w ramach 5 Krakowskiej Dekady Fotografii – red. M. Kozień-Świca, M. Miskowiec, Kraków 2008

XIII. Jmenný rejstřík

A

Arbusová Diane 10

B

Barański Krzysztof 18,24

Biegański Sławomir 18

Birgus Vladimír 10

Bischof Werner 9

Bourke-White 8

Bresson Henri-Cartier 9,10

Bujak Adam 10

Burri René 9

Busza Jerzy 11

C\Ć

Capa Cornel 9

Capa Robert 8,9

Cudlín Karel 10

Ćwik Filip 11

D

Dąbrowski Grzegorz 11

Dąbrowski Jakub 11

Dederko Witold 15

Dziworski Bogdan 10

E

Erwitt Elliott 9

Evans Walker 7

F

Faurer Louise 10

Fidusiewicz Leszek 18,24

Forecki Mariusz 1

Frank Robert 10

G

Gola Arkadiusz 11

Górski Andrzej 11

Grześ Paweł 11

Grzędziński Wojciech 11

H

Haas Ernest 9

Hayder Adam 18

J

Jarochowski Konstanty 11

K

Kardasz Adam 11
Kiełbowicz Andrzej 18
Kieślowski Krzysztof 3
Klatka Grzegorz 11
Klein William 10
Kolář Viktor 10
Kosidowski Jan 11
Koudelka Josef 9,10
Krajewska Zuza 11
Kramarz Andrzej 11
Krassowski Witold 11
Kratochvíl Antonín 10
Kuliński Witold 18

L\Ł

Lach Adam 11
Langeová Dorothea 7
Lemm Władysław 18
Lewczyński Jerzy 14,21
Luskačová Markéta 10
Łopieński Bogdan 11

M

Macijauskas Aleksandras 10
Małecki Piotr 11
Man Felix 8
Milach Rafał 11
Miller Krzysztof 11
Miller Lee 8
Mottl Adam 16
Munkacsi Martin 8
Musiałówna Anna 18

N

Nasierowska Zofia 10
Niedenthal Chris 11
Niemczynowicz Piotr 11

O

Omulecki Igor 11
Osiecki Maciej 18

P

Pawek Karl 9
Pawela Krzysztof 18
Požerskis Romualdas 10
Prażuch Wiesław 11

R

Riboud Marc 9
Rodger George 9

Rolke Tadeusz 10
Rothstein Artur 7
Rydet Zofia 11

S

Salgado Sebastiao 9
Sander August 11
Seymour David 8,9
Shan Ben 7
Sławny Władysław 11
Smith Eugene 8,9
Steichen Edward 9
Stock Denis 9
Štreit Jindřich 6,10
Supernak Paweł 11
Sutkus Antanas 10
Szymon Piotr 11

T

Tomaszewski Tomasz 11
Trzciński Łukasz 11

U

Umbehr Otto 8

W

Wieczorek Bartek 11
Wołągiewicz Łukasz 11